

آموزش سوره ی فجر

درس ۱۱

جلسه اول

آیات درس را با فشار دادن خط بخوانید.

سوره ی فجر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْفَجْرِ

وَاللَّيْلِ عَسْفِ

وَالشَّمْعِ وَاللَّوْهِ

وَالنَّجْمِ إِذَا تَشَجَّرَ

هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حَبْرِ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلْتَ إِذْ أَنْعَمْتَ

ازم ذات العباد

ازم ذات العباد که در این سوره با اذان و اقامه خوانند.

الْأَسَى لَمْ يَخْلُقْ بِئْسَ مَا فِي الْبِلَادِ

عساف العباد که در این سوره در حدیث آمده است.

وَالسَّوْدُ الَّذِينَ جَاءُوا الْعَسْفَ وَالْأَوَادِ

در این سوره آمده که در آن روز من سنگ را از آن باطن جدا می‌کنم که در آن

مخاطب عسافر است که در این سوره آمده است.

وَالْمَرْغُورِ ذِي الْإِلْزَامِ

در این سوره آمده که در آن روز من سنگ را از آن باطن جدا می‌کنم که در آن

مخاطب عسافر است که در این سوره آمده است.

الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ

عسافر که در این سوره آمده است.

فَأَنْشُرُوا فِيهَا الْفَسَادَ

در این سوره آمده است.

فَصَبَّ عَسْفَهُمْ رَبُّكَ سُوطَ عَنَابِ

در این سوره آمده است.

إِنَّ رَبَّكَ لَسَبَّاسِمٌ صَادِ

در این سوره آمده است.

اکنون آیهات درس را از تراز گویند و با نشان دادن خطها همراه خوانند.

اهداف

- ۱- توانایی خواندن آیات سوره ی فجر
- ۲- آشنایی با پیام قرآنی درباره ی پیروزی حق بر باطل
- ۳- آشنایی با معنای بعضی از کلمات و عبارات پر کاربرد و ساده قرآنی
- ۴- علاقه به خواندن زیبای سوره ی فجر

روش تدریس و ارزش یابی

جلسه ی اول

مراحل تدریس مانند سایر دروس به شرح زیر است :

- ۱- **پیش خوانی آیات درس:** دانش آموزان یک بار آیات درس را از ابتدا تا آخر پیش خود به صورت آهسته

می خوانند.

۲- روخوانی آیات درس: آموزگار از دانش‌آموزان می‌خواهد که هر کدام یک سطر از درس را بخوانند. خواندن دانش‌آموزان ادامه می‌یابد تا آیات درس به پایان برسد. سعی شود حتی‌الامکان با توجه به مدت زمان موجود، تمام دانش‌آموزان حداقل یک سطر را بخوانند.

در این مرحله اولاً اشتباهات دانش‌آموزان را با شیوه‌های مناسبی که قبلاً بیان شده است برطرف کنید و ثانیاً به دانش‌آموزان تذکر دهید که می‌توانند در صورت نیاز کلمات مشکل را بخش‌بخش و آرام بخوانند. این امر منجر به افزایش دقت و اعتماد به نفس دانش‌آموزان می‌شود.

۳- قرائت همراه با نوار: پس از روخوانی، قرائت آیات درس را از نوار آموزشی پخش کنید تا دانش‌آموزان مطابق دستور نوار عمل کنند. دقت کنید که دانش‌آموزان ضمن شنیدن آیات، از روی کتاب خود خط ببرند و همراه نوار بخوانند. باید هنگام خواندن، صدای دانش‌آموزان آهسته‌تر از نوار باشد.

۴- فردخوانی آیات درس: از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام یک سطر از آیات درس را به صورت انفرادی و حتی‌الامکان شبیه نوار بخوانند. بهتر است این کار را از دانش‌آموزان داوطلب و قوی شروع کنید.

۵- آموزش پیام قرآنی: ابتدا چند دانش‌آموز پیام قرآنی و ترجمه‌ی آن را می‌خوانند، سپس به صورت گروهی درباره‌ی پیام قرآنی (پیروزی حق بر باطل) با یک‌دیگر گفت‌وگو می‌کنند، آن‌گاه یافته‌های خود را برای دوستانشان می‌گویند. در ارتباط با این پیام قرآنی خوب است تصاویر و در صورت امکان فیلمی از بازگشت امام خمینی (ره) را نمایش دهید و با نقل خاطرات شیرینی از روزهای پیروزی انقلاب اسلامی، دانش‌آموزان را با نمونه‌ای از پیروزی حق بر باطل آشنا کنید.

جلسه‌ی دوم

در این جلسه قسمت دوم سوره‌ی فجر مانند جلسه‌ی اول به شرح زیر تدریس می‌شود:

۱- **پیش‌خوانی:** دانش‌آموزان آیات قسمت دوم سوره‌ی فجر را نزد خود به آهستگی می‌خوانند.

۲- **روخوانی آیات درس:** از هر دانش‌آموز می‌خواهیم که یک سطر از آیات را بلند بخواند و در صورت

نیاز به روش‌های قبلی رفع اشکال می‌کند.

۳- **قرائت همراه با نوار:** پخش قرائت نوار آموزشی، شنیدن آیات، خط بردن از کتاب درسی و خواندن

همراه با نوار به‌طور دسته‌جمعی.

۴- **فردخوانی آیات درس:** هرکدام از دانش‌آموزان داوطلب یک یا چند سطر از آیات درس را حتی‌الامکان

شبیه نوار می‌خوانند.

جلسه‌ی سوم

در این جلسه، قسمت آخر سوره‌ی فجر طبق مراحل زیر تدریس می‌شود:

۱- پیش‌خوانی

۲- روخوانی آیات درس و رفع اشکالات احتمالی

۳- قرائت همراه با نوار

۴- فردخوانی آیات درس

۵- **انجام تمرین «کار در کلاس»:** دانش آموزان به طور گروهی و با استفاده از ترجمه‌ی آیات درس و در صورت نیاز با مراجعه به فهرست کلمات قرآنی درس‌ها که در پایان کتاب آمده است، عبارات قرآنی این تمرین را ترجمه می‌کنند. هر گروه ترجمه‌ی یک عبارت را برای کلاس می‌خواند. در صورت نیاز به کمک گروه‌های دیگر رفع اشکال می‌شود. ترجمه‌ی عبارات قرآنی به شرح زیر است:

- ۱- یاری از خدا
  - ۲- و پیروزی نزدیک
  - ۳- وقتی که آمد یاری خدا و پیروزی
  - ۴- بدانید قطعاً یاری خدا نزدیک است.
- در پایان جلسه‌ی سوم، انجام تمرین‌های «انس با قرآن در خانه» را به دانش‌آموزان یادآوری کنید.

جلسه‌ی چهارم

در این جلسه ابتدا قرائت سوره‌ی فجر را به‌طور کامل پخش کنید تا دانش‌آموزان با خط بردن از روی کتاب، همراه نوار بخوانند.

سپس از چند نفر خواندن سوره‌ی فجر را پرسش کرده و نمره‌ی مستمر آن‌ها را ثبت کنید. پس از پرسش از سوره‌ی فجر، تکلیف دانش‌آموزان را بررسی کنید. سپس هر تمرین را یک دانش‌آموز می‌خواند و محل اتصال را مشخص می‌کند.

معنای عبارات تمرین دوم :

- ۱- و باید از میان شما جمعی باشند که دعوت به نیکی کنند،
- ۲- و امر به معروف کنند،
- ۳- و نهی از منکر کنند،
- ۴- و آن‌ها همان رستگارانند.

دانستنی های آموزگار

پیرامون سوره ی فجر

فجر به معنای شکافتن است، از این رو، به طلوع صبح که ظلمت شب را می شکافد، فجر گفته می شود. شب های دهگانه (لیال عَشْر) در احادیث به ده شب اول ذیحجه یا ده شب اول ماه محرم تفسیر شده است. با توجه به مضامین چهار آیه ی آخر این سوره که درباره ی نفس مطمئنه است این سوره و این آیات پایانی را به حضرت سیدالشهدا امام حسین علیه السلام منسوب می دانند.

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه ی کلمه به کلمه ی عبارات و آیات درس معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

۱- يَقُولُ	☐ می گوید	☐ گفت
۲- تُحِبُّونَ	☐ دوست دارند	☐ دوست دارید
۳- جَنَّتِي	☐ بهشت من	☐ یک بهشت

ب - عبارات قرآنی زیر را به کمک معنای لغات داده شده ترجمه کنید.

حَقٌّ : حق، حقیقت   سَبِيلٌ : راه   إِلَّا : جز   مَلَكٌ : فرشته

۱- وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقُّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ
و ... .. را و ... .. (مردم را) به ...

احزاب ۴

نور ۲۲

۲- أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ
آیا ... که پیامزد ... شما را!؟

یوسف ۳۱

۳- إِنَّ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ
نیست ... .. گرامی

آموزش آیات ۳۸ تا ۴۱ سوره ی آل عمران

درس ۱۲

جلسه اول

آیه نهم را که ابتدای آیه نهم است با نشان دامن خط بخوانید.

آیات ۳۸ و ۳۹ سوره آل عمران

۱- هُنَالِكَ نَذَرْنَا آلِهَاتِنَا وَرَبَّنَا
در آن هنگام ما پرستشگاههای خود را رها کردیم و پروردگارا!

۲- هَلْ رُبُّهُمْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةٌ مِثْلَهُ
آیا پروردگارا از جانب خود فرزندی مانند من میسازد؟

۳- إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ
ای خداوند! شنواگر استغاثه‌ها را می‌گویی!

۴- فَسَادَةُ الْمَلَائِكَةِ
از آنکه فرشتگان را از پا درآوردی!

۵- وَ هُوَ قَابِضٌ بُضْعَىٰ فِي الْمِصْرَابِ
و او در حال جمع‌شدن است و در حال می‌سوزاند!

۱- اِنَّ اللّٰهَ يُخَوِّضُ الْفٰسِقِيْنَ
خداوند فاسقین را فرود می‌آورد.

۲- نُنَزِّلُهَا بِخَبْرٍ مِّنَ اللّٰهِ
ما آنرا با خبری از سوی خداوند می‌نویسیم.

۳- وَ شَيْئًا وَّ مَعْرُوفًا
و چیزی را که از سوی خداوند است.

۴- وَ اَنْبِيَاۗءًا مِّنَ الْعٰلَمِيْنَ
و پیامبرانی را از دنیاهای مختلف.

آنگاه آیات نهم را از نو باز گویند و با نشان دامن خط، همراه توار بخوانند.

اهداف

- ۱- توانایی خواندن آیات ۳۸ و ۳۹ سوره ی آل عمران
- ۲- آشنایی با پیام قرآنی درباره ی اجابت دعای انسان درمانده
- ۳- آشنایی با معنای بعضی از کلمات و عبارات پر کاربرد و ساده ی قرآنی
- ۴- آشنایی با داستان حضرت زکریا و حضرت یحیی علیهما السلام
- ۵- علاقه به زیبا خواندن آیات ۳۸ تا ۴۱ سوره ی آل عمران

روش تدریس و ارزش یابی

جلسه ی اول

آیات ۳۸ و ۳۹ سوره ی آل عمران مانند سایر دروس به شرح زیر تدریس می شود :

- ۱- **پیش‌خوانی آیات درس:** دانش‌آموزان آیات درس را پیش خود به صورت آهسته می‌خوانند.
- ۲- **روخوانی آیات درس:** هر دانش‌آموز یک سطر از درس را می‌خواند، این خواندن ادامه می‌یابد تا آیات درس به پایان برسد. سعی شود هر دانش‌آموز یک سطر از آیات را بخواند.
- اشتباه دانش‌آموزان را با شیوه‌های مناسب که قبلاً بیان شد، برطرف کنید و آن‌ها را تشویق کنید تا کلمه‌های مشکل را به صورت بخش‌بخش و آرام بخوانند و به بخش‌های کلمه‌ها دقت کنند.
- ۳- **قرائت همراه با نوار:** پس از روخوانی، قرائت آیات درس را از نوار آموزشی بخش کنید. دانش‌آموزان ضمن گوش دادن به نوار همراه آن ابتدا زمزمه می‌کنند و سپس همراه آن بلند می‌خوانند. دقت کنید که دانش‌آموزان ضمن شنیدن آیات، از روی کتاب خود خط ببرند و همراه نوار بخوانند. همچنین تذکر دهید که صدای آن‌ها کمی آهسته‌تر از صدای نوار آموزشی باشد.
- ۴- **فردخوانی آیات درس:** از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام یک سطر از آیات درس را به صورت انفرادی و حتی الامکان شبیه نوار بخوانند.
- ۵- **داستان حضرت زکریا و حضرت یحیی علیهما السلام:** با مقدمه‌ای مناسب داستان حضرت زکریا و حضرت یحیی(ع) را برای دانش‌آموزان تعریف کنید و در صورت فرصت چند نفر از دانش‌آموزان متن داستان را بخوانند.

داستان حضرت زکریا و حضرت یحیی

آیه‌های حضرت زکریا آهسته بکنان می‌خواند و قطره‌های اشک آرام بر گونه‌های او می‌ریخت. صدای مادری که قطرات محراب را بر کوزه خدایا! فرزندی از من بانی آنگاه و صبح رو به باطل است. اکنون پیش از همه وقت احساس می‌کنم باید انابت یابم را به کسی بدارم. خدایا! تو همانی که برای من از بهشت روزی می‌فرستی! در پنج موعده پایت را در تابستان موعده زمستانی! تو همانی که چشم حضرت ابراهیم را در کهن سالی به حضرت اسماعیل و اسحاق روشن کردی. خدایا! به من نیز چاشنی شبانه و نیکو عطا کن!

نفسی جلالی چه‌فردی حضرت زکریا را نوازش کرد، نور خورشید که‌صدای او را نشنید و صدای صمیمی و گرمی در فضای محراب پیچید. ای زکریا! تو را به فرزندی بشارت می‌دهم که نامش یحیی است. او کودکی خوب و با پدر و مادرش مهربان و خوش رفتار است. به کسی زور نمی‌گوید، خدا را با قهرمانی نمی‌گد و پایش خدا خواهد بود. این خدا، صدای آشنای فرشته‌ی وحی بود.

***

تعالی نامیگه که تبار بند، حضرت زکریا برخاست و روز به صیحت ایستاد. و مثل هر روز خوانست برای مؤمنان سخن بگوید ولی نتوانست. با خود اندیشید. فرشته‌ی الهی گفته بود که نشانی این معجزه که او صاحب فرزند خواهد شد. آن است که وی تا سه روز نمی‌تواند سخن بگوید. صدای صمیمی در دل زکریا افتاد. در دل با خدا انوار کرد صدای مهربان من به تو می‌رسد. آن و صدای که تو می‌دانی، بر شک انجام خواهد شد آنگاه حضرت زکریا با اشک، به مردم عهد کرد و رو به صبح و شب عبادت کند.

حضرت یحیی در آنوقت پدر می‌خواند. حضرت زکریا خم شده و گوی یحیی را بودند و زو آب گفت: پوی بهشت می‌دهد.

هنس زکریا با استکان لوزان خود یحیی را از پدر گرفت. یحیی در آنوقت نظر تیر می‌خورد و با دستش کوچک خود، چو کله‌های دست او را نوازش می‌کرد. حضرت زکریا چشم به یحیی دوخته و آرام گفت: او پس از من پایش خداست. در کودکی به مقام پادشاهی می‌رسد و حضرت عیسی علیه‌السلام را پاری می‌دهد.

جلسه‌ی دوم

آیات ۴۰ و ۴۱ سوره‌ی آل عمران به شرح زیر تدریس می‌شود:

- ۱- **پیش‌خوانی:** دانش‌آموزان آیات مربوط به این جلسه را پیش خود به آهستگی می‌خوانند.
- ۲- **روخوانی آیات درس:** از هر دانش‌آموز می‌خواهیم که یک سطر از آیات را بلند بخواند.

۳- **قرائت همراه با نوار:** پخش قرائت نوار آموزشی و شنیدن آیات، خط بردن از کتاب و خواندن همراه با نوار به طور دسته‌جمعی.

۴- **فردخوانی درس:** هرکدام از دانش‌آموزان داوطلب یک سطر از آیات درس را حتی الامکان شبیه نوار می‌خوانند.

۵- **آموزش پیام قرآنی:** چند نفر از دانش‌آموزان پیام قرآنی و ترجمه‌ی آن را از روی کتاب می‌خوانند، آن‌گاه به صورت گروهی درباره‌ی پیام قرآن گفت‌وگو می‌کنند، سپس گروه‌ها نتیجه‌ی گفت‌وگوی خود را برای کلاس بیان می‌کنند. آموزگار در صورت لزوم با طرح پرسش‌های مناسب، دانش‌آموزان را به مفاهیم زیر هدایت می‌کند:

- در موقع گرفتاری و مشکلات از خدای مهربان کمک می‌خواهیم.
- خدای مهربان دعای انسان درمانده را اجابت می‌کند.
- این دعا را برای تعجیل ظهور امام زمان (عج) نیز قرائت می‌کنند.
- خوب است آموزگار دانش‌آموزان را در حفظ این پیام قرآنی تشویق کند.

جلسه‌ی سوم

در این جلسه چند دعای قرآنی به شرح ذیل تدریس می‌شود:

- ۱- **پیش‌خوانی:** از دانش‌آموزان بخواهید آیات درس را به صورت آهسته پیش خود بخوانند.
- ۲- **روخوانی آیات درس:** هر دانش‌آموز یک سطر از آیات را بلند می‌خواند.

۳- **قرائت همراه با نوار:** پس از روخوانی، قرائت آیات درس را از نوار آموزشی پخش کنید، تا دانش‌آموزان ضمن خط بردن از روی کتاب خود همراه نوار، بار اول زمزمه و بار دوم بلند بخوانند.

۴- **فردخوانی آیات درس:** تعدادی از دانش‌آموزان، هرکدام یک سطر از آیات درس را به صورت انفرادی و حتی‌الامکان شبیه نوار می‌خوانند.

۵- **پیام قرآنی:** این پیام را نیز به روش پیام‌های قرآنی دروس قبل تدریس می‌کنید. دانش‌آموزان با این پیام که معمولاً در مساجد پس از نماز جماعت و یا در مراسم دعا خوانده می‌شود، آشنا هستند. خوب است ابتدا از دانش‌آموزان سؤال شود: آیا این پیام را قبلاً شنیده‌اید؟ در کجا؟ پس از گفت و گوی دانش‌آموزان با یکدیگر و بیان نظرات خود، شما نیز اضافه کنید: چه خوب است از

این به بعد، هرگاه این پیام قرآنی را خواندیم و یا شنیدیم به معنا و مفهوم آن توجه داشته باشیم. هم چنین مناسب است دانش آموزان درباره‌ی دعا و خواست‌های خود صحبت کنند و می‌توانید از آن‌ها بخواهید که یک یا چند نمونه از دعاها و خواسته‌هایشان از خدا را بنویسند و اگر مایل بودند برای هم‌کلاسی‌های خود بخوانند.

۶- انجام تمرین «کار در کلاس»:

دانش آموزان به صورت گروهی معنای کلمه‌های تمرین اول را پیدا کرده و می‌نویسند. سپس از چند گروه پاسخ را بپرسید، چنانچه گروهی اشتباه پاسخ داد، از گروهی دیگر همان سؤال را می‌پرسید تا گروه اول پاسخ خود را تصحیح کند.

دانش آموزان با کمک کلمه‌های ترجمه شده در تمرین اول، عبارات‌های تمرین دوم را ترجمه می‌کنند. همان‌گونه که قبلاً بیان شده از املاهای پاسخ‌ها جداً خودداری کنید، به دانش آموزان فرصت کافی بدهید تا خودشان بتوانند به تدریج ترکیب‌ها و عبارات ساده را ترجمه کنند. معنای کلمات و عبارات به شرح زیر است:

تمرین اول

- ۱- رَبِّ: پروردگار
- ۲- مَلَائِكَةً: فرشتگان
- ۳- مِحْرَاب: محراب
- ۴- نَبِيّ: پیامبر
- ۵- صَالِحِينَ: شایستگان، خوبان
- ۶- صَبْرًا: صبر، شکیبایی

تمرین دوم

- ۱- پیامبری از شایستگان
  - ۲- و او بهترین یاری کننده است
  - ۳- و تو بهترین روزی دهنده هستی
  - ۴- و خدا بهترین روزی دهنده است
  - ۵- شب قدر بهتر از هزار ماه است.
- در پایان جلسه‌ی سوم، انجام تمرین‌های «انس با قرآن در خانه» را متذکر شوید.

جلسه‌ی چهارم

این جلسه به پرسش و ارزش‌یابی اختصاص دارد. قبل از پرسش، قرائت نوار آموزشی جلسات اول تا سوم درس را یک بار به‌طور کامل پخش کنید تا دانش‌آموزان نیز ضمن خط بردن از روی کتاب درسی، همراه نوار بخوانند. آن‌گاه تکلیف دانش‌آموزان را بررسی کنید و ضمن پرسش از دانش‌آموزان به شیوه‌ی درس‌های قبل تمرین‌ها را انجام دهید.

معنای عبارات تمرین دوم:

- ۱- پس به یاد من باشید تا به یاد شما باشم،
- ۲- و شکر مرا گوئید و ناسپاسی نکنید.
- ۳- ای کسانی که ایمان آورده‌اید،
- ۴- از صبر و نماز کمک بگیرید،
- ۵- (زیرا) خداوند با صابران است.

دانستنی های آموزگار

مفهوم کلی آیات

در آیات ۳۸ و ۳۹ سوره ی آل عمران، ابتدا دعای حضرت زکریا علیه السلام به درگاه الهی برای درخواست فرزندی شایسته ذکر شده است، و آن گاه ندای ملائکه خطاب به حضرت زکریا علیه السلام آمده است که به او مرزده دادند خدا فرزندی به نام یحیی به تو می دهد که از پیامبران الهی خواهد بود.

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه ی عبارات و آیات درس، معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

۱- مَلَأْتَهُ	☐ پادشاهان	☐ فرشتگان
۲- يَفْعَلُ	☐ انجام می دهد	☐ انجام می دهیم
۳- كَافِرِينَ	☐ کافران	☐ منافقان
۴- كَثِيرٍ	☐ کم	☐ بسیار
۵- أَذْكَرُ	☐ یاد می کنم	☐ یاد کن
۶- سَبِّحْ	☐ تسبیح کن	☐ تسبیح می گوید
۷- رَحْمَةً	☐ رحمت	☐ مهربان
۸- آمَنَّا	☐ ایمان آوردیم	☐ اسلام آوردیم

ب - عبارات قرآنی زیر را به کمک معنای لغات داده شده ترجمه کنید.

إِلَهٍ : معبود   لَكَ : توست، تو   قُلْ : بگو

۱- شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ آل عمران ۱۸
گواهی داد ... که ... و ... و دارندگان ... (نیز گواهی دادند)

۲- إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ حج ۱۴
... آنچه را که می خواهد.

۳- فَلَعَنَهُ اللَّهُ عَلَى الْكَافِرِينَ بقره ۸۹
... ..

۴- وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا جمعه ۱۰
و یاد کنید ... را ...

۵- وَ اذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ^۱

و ... ..

مزمل ۸

۶- سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْاَعْلٰى

... .. که والاترين است.

اعلى ۱

۷- قَالَ هٰذَا رَحْمَةٌ مِّن رَّبِّي^۲

... .. است.

كهف ۹۸

۸- قُلْ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ

... ..

آل عمران ۸۴

۱- رَبِّكَ = رَبِّ + كَ

۲- رَبِّي = رَبِّ + يَ

آموزش سوره ی عَبَسَ

درس ۱۳

جلسه اول

این درس را با تکرار دامن خط بخوانید.

سوره ی عَبَسَ

الفستق اریقا

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

عَبَسَ وَ تَوَلَّى

أَنْ جَاءَهُ الْغَافِقُونَ

وَ مَا یُذَرِّکَ لَعَلَّکَ یُبْرَأُونَ

أَوْ یَذَّبُکَ فَلَیْلَیةٌ لِّلْغَافِقِیْنَ

این درس بر مبنای سوره ی عَبَسَ که ۱۴ آیه دارد و در این جلسه اول آن را می خوانیم.

۱. أَنَا عَنِ الشَّقِیْقِیْنَ

۲. فَأَلَّتْ لَمَ لَمَضِیْنَ

۳. وَ مَا عَلَیْکَ أَلَّا یُبْرَأِیْنَ

۴. وَ أَنَا شَرٌّ جَانِبٌ یَشْعُرِیْنَ

۵. وَ هُوَ یَحْسَبُ

۶. فَأَلَّتْ غَیْثٌ لَمَضِیْنَ

۷. فَخَلَا إِلَیْهَا لَمَضِیْنَ

۸. فَسَبَّ سَبَّآ ذَمِیْرَیْ

اهداف

- ۱- توانایی خواندن آیات سوره ی عَبَسَ
- ۲- آشنایی با پیام قرآنی درباره ی دقت و توجه به نعمت غذا
- ۳- آشنایی با معنای بعضی از کلمات و عبارات پرکاربرد و ساده قرآنی
- ۴- علاقه به زیبا خواندن سوره ی عَبَسَ

روش تدریس و ارزش یابی

جلسه ی اول

تدریس آیات درس مانند دروس گذشته به شرح زیر انجام می پذیرد :

- ۱- پیش خوانی آیات درس: دانش آموزان آیات درس را به صورت آهسته می خوانند.

۲- روخوانی آیات درس: هر دانش‌آموز، یک سطر از آیات درس را می‌خواند تا آیات درس به پایان برسد. اشتباه دانش‌آموزان را به شیوه‌های مناسب که قبلاً بیان شده است، رفع کنید. نکته مهم این که آن‌ها را تشویق کنید تا پیام‌ها را به صورت بخش‌بخش و آرام بخوانند و خودشان اشکالات و اشتباهات خود را برطرف سازند. این امر موجب تقویت مهارت دقت کردن و صحیح خواندن کلمات می‌شود.

۳- قرائت همراه با نوار: پس از روخوانی، قرائت آیات درس را از نوار آموزشی پخش کنید، تا دانش‌آموزان ضمن گوش دادن به نوار، همراه آن ابتدا زمزمه کنند و آن‌گاه همراه نوار بلند بخوانند. هنگام پخش نوار، بر خط بردن و هم‌خوانی دانش‌آموزان با نوار، نظارت کنید.

۴- فردخوانی آیات درس: از دانش‌آموزان داوطلب بخواهید، هر کدام یک یا دو سطر از آیات درس را حتی الامکان شبیه به نوار بخوانند.

جلسه‌ی دوم

ادامه‌ی آیات سوره‌ی عَبَسَ را مانند دروس قبل به شرح زیر تدریس کنید :

۱- پیش‌خوانی آیات درس: دانش‌آموزان آیات درس را به صورت انفرادی و آهسته می‌خوانند.

۲- روخوانی آیات درس: هر دانش‌آموز یک سطر از آیات درس را می‌خواند و در صورت اشتباه خواندن به روشی که بیان شده است اشتباه را برطرف کنید.

۳- قرائت همراه با نوار: قرائت نوار آموزشی را پخش کنید، دانش‌آموزان ضمن خط بردن از کتاب درسی، همراه نوار آموزشی ابتدا زمزمه می‌کنند و آن‌گاه بلند می‌خوانند.

۴- **فردخوانی آیات درس:** دانش آموزان داوطلب هر کدام یک یا دو سطر را حتی الامکان شبیه به نوار می خوانند.

۵- **آموزش پیام قرآنی:** چند دانش آموز داوطلب پیام قرآنی و ترجمه آن را برای کلاس می خوانند، سپس

دانش آموزان به صورت گروهی درباره پیام قرآنی گفت و گو می کنند. آن گاه چند گروه مطالب مورد گفت و گوی خود را برای دانش آموزان کلاس بیان می کنند.

خوب است با طرح پرسش هایی مانند «چگونه باید به غذایی که می خوریم دقت کنیم؟» دانش آموزان را هدایت کنید تا خودشان به مفاهیمی مانند «برای تهیه غذا افراد زیادی زحمت می کشند، ما باید از خدا و همه ی کسانی که در آماده شدن این غذاهای خوب تلاش کرده اند تشکر کنیم، غذا باید پاک و حلال باشد و ...» برسند.

هم چنین خوب است در هنگام غذا خوردن به نعمت های خدای مهربان توجه کنیم که چگونه از آسمان باران فرستاده، زمین را به نحو مناسبی شکافته و در آن دانه های فراوان، انگور، سبزی، زیتون، خرما، باغ های پردرخت، میوه، چراگاه آفریده است.

هم چنین در صورت وجود فرصت با طرح پرسش مناسب پیرامون آداب غذا خوردن بحث و گفت‌وگو شود. در تعلیم و تربیت اسلامی به رعایت آداب صحیح غذا خوردن بسیار توجه شده است. رعایت این آداب در سلامت و طهارت جسم و روح ما بسیار تأثیر دارد.

اهم آداب غذا خوردن چنین است :

- ۱- در ابتدا بسم الله الرحمن الرحيم و در پایان الحمد لله رب العالمين بگوئيم.
- ۲- پيش از غذا و پس از آن دست خود را بشوئيم.
- ۳- غذا را خوب بجوئيم و با شتاب غذا نخوريم.
- ۴- در بين غذا آب نخوريم.
- ۵- از جلوی خود بخوريم و لقمه را کوچک بگيريم.
- ۶- به غذای خود نگاه کنیم و به غذا خوردن ديگران نگاه نکنيم.
- ۷- در پايان غذا دعا کنیم.

جلسه‌ی سوم

قسمت پایانی سوره‌ی عَبَسَ در این جلسه آموزش داده می‌شود. در این جلسه نیز آیات طی مراحل پیش خوانی آیات، روخوانی آیات، بخش قرائت نوار آموزشی، فردخوانی آیات تدریس می‌شود.

پس از تدریس و تمرین آیات درس به انجام بخش کار در کلاس می‌پردازید. ابتدا از دانش‌آموزان بخواهید تمرین اول را به صورت گروهی به کمک دانستنی‌های قبلی و با استفاده از ترجمه آیات درس انجام دهند و نتایج را برای کلاس گفته تا در صورت نیاز تصحیح شود.

دانش‌آموزان با معنای کلمه‌ی «طعام» آشنا هستند و می‌توانند حدس بزنند که طَعَامِی یعنی غذایی، کلمات بعدی و معنای آن‌ها عبارت است از:

ماء: آب؛ می‌توانید از آن‌ها سؤال کنید کسی می‌داند آسمان چه می‌شود تا برخی جواب دهند سَمَاء.

نخل: درخت خرما و فَاكِهَةٌ یعنی میوه.

تمرین دوم: دانش‌آموزان به صورت گروهی با کمک ترجمه کلمه‌ها، عبارات قرآنی معنای عبارات قرآنی را در کتاب خود می‌نویسند. آن‌گاه ترجمه‌ها را همراه با عبارات قرآنی بلند خوانده تا در صورت نیاز تصحیح شود. ترجمه عبارات به ترتیب چنین است:

- ۱- وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا : و نازل کردیم از آسمان آب پاک را
  - ۲- فِيهِمَا ذَاتَاهُ وَالْحَلَّ وَرُؤْمَانُ : در آن دو (باغ) میوه، درخت خرما و انار است.
  - ۳- وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مَرْيَمَ : و وحی کردیم به مادر موسی
- در پایان جلسه، انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» را به دانش‌آموزان یادآور می‌شویم.

جلسه‌ی چهارم

قبل از پرسش، قرائت نوار آموزشی سوره‌ی عَبَسَ را به‌طور کامل بخش کنید تا دانش‌آموزان نیز ضمن خط بردن از روی کتاب درسی، همراه نوار بخوانند. سپس انجام تمرین‌های «انس با قرآن در خانه» را بررسی و کنترل کنید و دانش‌آموزانی را که تکلیف خود را انجام داده‌اند، تشویق کنید. از تعدادی از دانش‌آموزان بخواهید آیات درس و عبارات قرآنی تمرین دوم را بخوانند، توانایی‌های ایشان را ارزیابی کرده و نمره بدهید. نکاتی که درباره‌ی ارزش‌یابی در بخش کلیات و درس اول بیان شده رعایت کنید. ارزش‌یابی باید به‌گونه‌ای باشد که موجب تقویت علاقه به یادگیری و احساس موفقیت دانش‌آموز شود و با فرصت دادن به دانش‌آموزان ضعیف‌تر و نشان دادن توانایی‌هایشان، آن‌ها را به کوشش و تلاش بیش‌تر ترغیب کنید.

معنای عبارات تمرین دوم :

- ۱- خدا کسی است که شب را برای شما آفرید،
- ۲- تا در آن بیاسایید و روز را روشنی بخش قرار داد،
- ۳- خدا نسبت به مردم فضل و کرم دارد،
- ۴- ولی بیش‌تر مردم شکرگزاری نمی‌کنند.

دانستنی های آموزگار

مفهوم کلی سوره

سوره ی عَبَسَ به طور کلی به این موضوعات پرداخته است :

- ۱- عتاب شدید خداوند به بی اعتنایی به افراد فقیر
- ۲- ناپسند بودن کفران و ناسپاسی انسان در برابر نعمت های خداوند
- ۳- بیان نعمت های خدا در چگونگی آماده شدن غذا و این که :
ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند تا تو نانی به کف آری و به غفلت نخوری
- ۴- بیان بعضی از حوادث قیامت

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه ی عبارات و آیات درس معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

۱- لَعَلَّ	☐ شاید	☐ باید
۲- جَاءَ	☐ رفت	☐ آمد
۳- شَيْءٌ	☐ چیز	☐ شخص
۴- نَخْلٌ	☐ خرما	☐ زیتون
۵- فَاكِهَةٌ	☐ میوه	☐ حبوبات

ب - عبارات قرآنی زیر را به کمک معنای لغات داده شده ترجمه کنید.

نا : ما	جَعَلَ : قرار داد	كُلٌّ : هر، همه
قدیر : توانا	خالق : آفریننده	

۱- وَ اذْكُرُوا اللّٰهَ كَثِيْرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ
و یاد کنید ... را ... شما رستگار شوید.

جمعه ۱۰

۲- وَ قُلْ جَاءَ الْحَقُّ
و ... ..

اسراء ۸۱

۳- اِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيْلَ
... .. هدایت کردیم ... را به ...

انسان ۳

۱- اِنَّا = اِنَّ + نا

۴- إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
... .. است.

بقره ۲۰

۵- اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ
... .. است.

زمر ۶۲

۶- فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَانٌ
... آن دو (بهشت) ... و ... و انار است.

الرحمن ۶۸

۱- فِيهِمَا = فِي + هِمَا